

Η ΦΙΛΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΚΑΙ Η ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ ΣΤΙΣ ΠΑΡΑΔΟΥΝΑΒΙΕΣ ΗΓΕΜΟΝΙΕΣ

1. Ποια υπήρξε η ταυτότητα της Φιλικής Εταιρείας;
Πού, πότε, πώς και γιατί ιδρύθηκε;

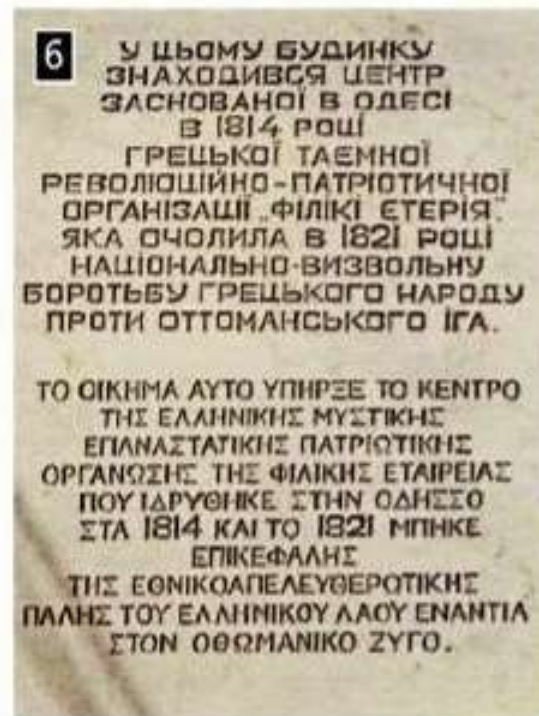
Α' ΜΕΡΟΣ: ΦΙΛΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ

- ★ Ήταν **μυστική οργάνωση**.
- ★ Ιδρύθηκε στην **Οδησσό της Ρωσίας, το 1814**.
- ★ Συγκροτήθηκε με πρότυπο τις μυστικές εταιρείες της Δύσης (καρμπονάροι):
 - η ένταξη σε αυτή προϋπόθετε δοκιμασία, πίστη και αφοσίωση,
 - για τους παραβάτες προβλεπόταν η ποινή του θανάτου,
 - οι Φιλικοί χρησιμοποιούσαν ψευδώνυμα και επικοινωνούσαν με κρυπτογραφικό μυστικό κώδικα.
- ★ Αποσκοπούσε στην **ανεξαρτησία των Ελλήνων**.

► Αναζητήστε στο χάρτη την **Οδησσο**.

- ▲ Το σπίτι στην **Οδησσό της Ρωσίας** στο οποίο ιδρύθηκε η Φιλική Εταιρεία και η πλάκα που έχει εντοιχιστεί στην πρόσοψή του

ΣΑ ΒΗ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΕΝΑ ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΑΝΘΡΩΠΩΝ
 ΦΙΛΙΚΟΤΗΤΕ ΣΧΕΔΗ ΓΕΝΕΤΗ, ΦΙΛΙΠΠΟΤΗΤΕ ΣΑ ΒΗ ΗΤΗΡΩΝ ΕΝΑ
 ΓΕΝΕΑΙΑ ΕΠΙΘΕΝΑ, ΦΙΛΑ ΕΝΕΥ ΕΠΙΘΕΝΑΙΑΣ ΒΟΥ ΚΑΙΟΥΤΩ
 ΣΟΛΟΥ ΒΟΥ ΟΙΚΟΓΑΛΟΥ ΒΟΥ ΑΙΘΕΡΩΝ ΗΥΒΟΥΤΩ ΣΗΥΕ ΦΙΛ
 ΟΙ ΟΙ ΦΙΛΟΠΡΙΑ ΕΥΘΕΑ ΟΥΤΩ ΦΙ ΟΜΗΥΟΥΟΙΘΙΑ ΦΥΛΩΝ
 ΗΕ ΜΗΝΑΙΩΕ ΕΑ ΑΠΟΤΩ ΕΠΙΘΕΝΑΙΑΣ ΕΝΑ ΟΥΦΩΝΕΝΙΑ
 ΕΝΑ ΦΙΛΟΠΡΙΑ ΦΙΡΩΔΙΟΤΗΤΕ, ΦΙ ΕΠΙΘΕΝΕ ΦΙΟΥ ΟΥΕ.
 ΕΥΟΥΤΩ ΣΑ ΕΝΑ ΕΝ ΒΟΥ ΓΕΝΕΤΗ ΕΙ ΣΗΥ ΕΛΕΥΘΕ—Δ

▲ «Εφοδιαστικό», δηλαδή γράμμα που έδειχνε ότι κάποιος ανήκε στη Φιλική Εταιρία. Ανάμεσα στα σύμβολα βλέπουμε και δύο σημαίες με τα γράμματα ΗΕΑ και ΗΟΣ, που σημαίνουν «ή ελευθερία»-«ή θάνατος».

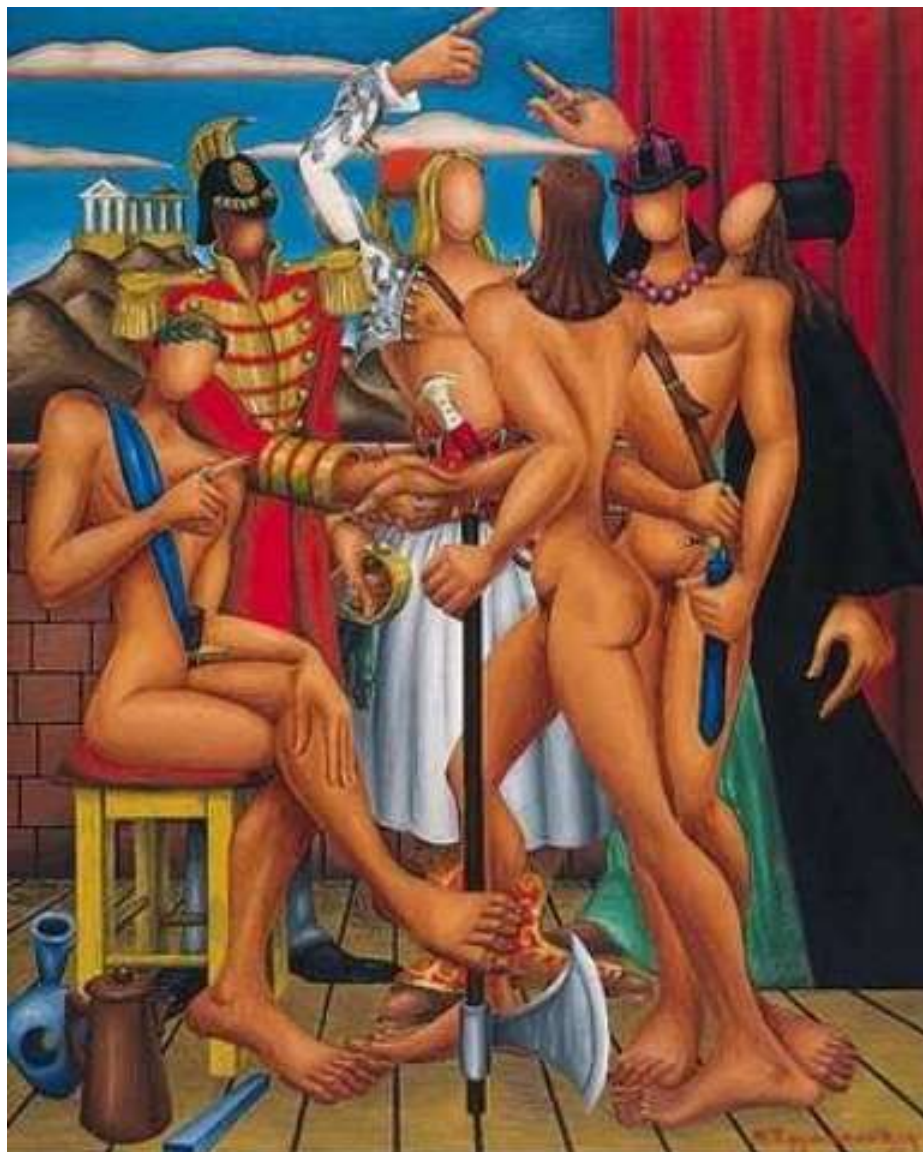

◀ Πίνακας του ζωγράφου Διονύσιου Τσόκου με τον όρκο των Φιλικών. 1849.

Ορκίζομαι στον αληθινό Θεό με τη θέλησή μου ότι θα είμαι πάντα πιστός στην Εταιρία σε όλα. Δε θα φανερώσω τίποτα ούτε από τα σημάδια της ούτε από τα έγγραφα της ούτε θα δώσω [αφορμή] να καταλάβουν κάποιои ότι ξέρω κάτι για όλα αυτά, μήτε συγγενής μου μήτε ο εξομολόγος μου μήτε φίλος μου [...]. Και αν κάποια στιγμή ξεχάσω τις δυστυχίες σου [πατρίδα μου] και δεν κάνω το χρέος μου, ο [...] θάνατος να είναι η τιμωρία μου και η πληρωμή για το σφάλμα μου, για να μη μολύνω την ιερή Εταιρία σου με τη συμμετοχή μου.

Απόσπασμα από τον Όρκο των Φιλικών, μεταξύ των ετών 1814-1821

Απόδοση στη σύγχρονη γλώσσα

◀ **Νίκος Εγγονόπουλος:**
Όρκος των φιλικών

Παρατηρήστε τον πίνακα
ζωγραφικής:

- Τι νομίζετε πως παριστά;
- Περιγράψτε την καθισμένη
μορφή.
- Ποια μορφή νομίζετε πως
είναι αυτός που μυείται στην
οργάνωση;
- Μπορείτε να αποδώσετε
κοινωνικούς ρόλους στις
υπόλοιπες μορφές;

2. Ποιοι ήταν οι ιδρυτές της Φιλικής Εταιρείας:

- **Νικόλαος Σκουφάς** από την Άρτα
- **Αθανάσιος Τσακάλωφ** από τα Ιωάννινα
- **Εμμανουήλ Ξάνθος** από την Πάτμο.

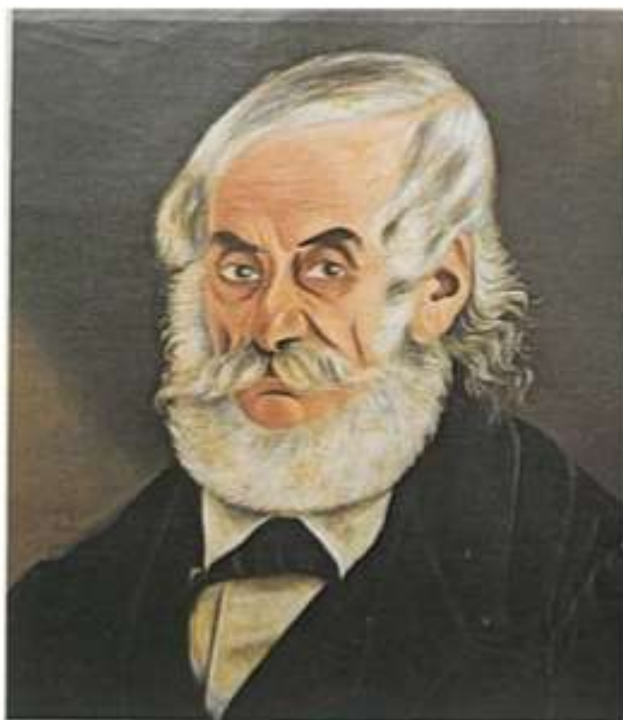
Όλοι τους **έμποροι** ως προς την επαγγελματική τους ιδιότητα.

Στους πρωτεργάτες συγκαταλέγεται και ο **Παναγιώτης Αναγνωστόπουλος**.

► Οι ιδρυτές της Φιλικής Εταιρείας

Ο Πατριάρχης Σωτήριος (1781-1846), μέλος της 'Αρχής της Φιλίας (Αθήνα, Έθνικό Ιστορικό Μουσείο).

Ο Νικόλαος Σκουφιάς, ιδρυτικό μέλος και από τους πρωταρχηγούς της Φιλικής Εταιρείας, εξεδίωξε σημαντική δραστηριότητα για την ανάπτυξή της. Έπιταμο: ο Σκουφιάς (Αθήνα, Έθνικό Ιστορικό Μουσείο).

▲ Πηγή: Ιστορία του Ελληνικού Έθνους, τ. ΙΒ, Εκδοτική Αθηνών, σ.σ. 15 και 20.

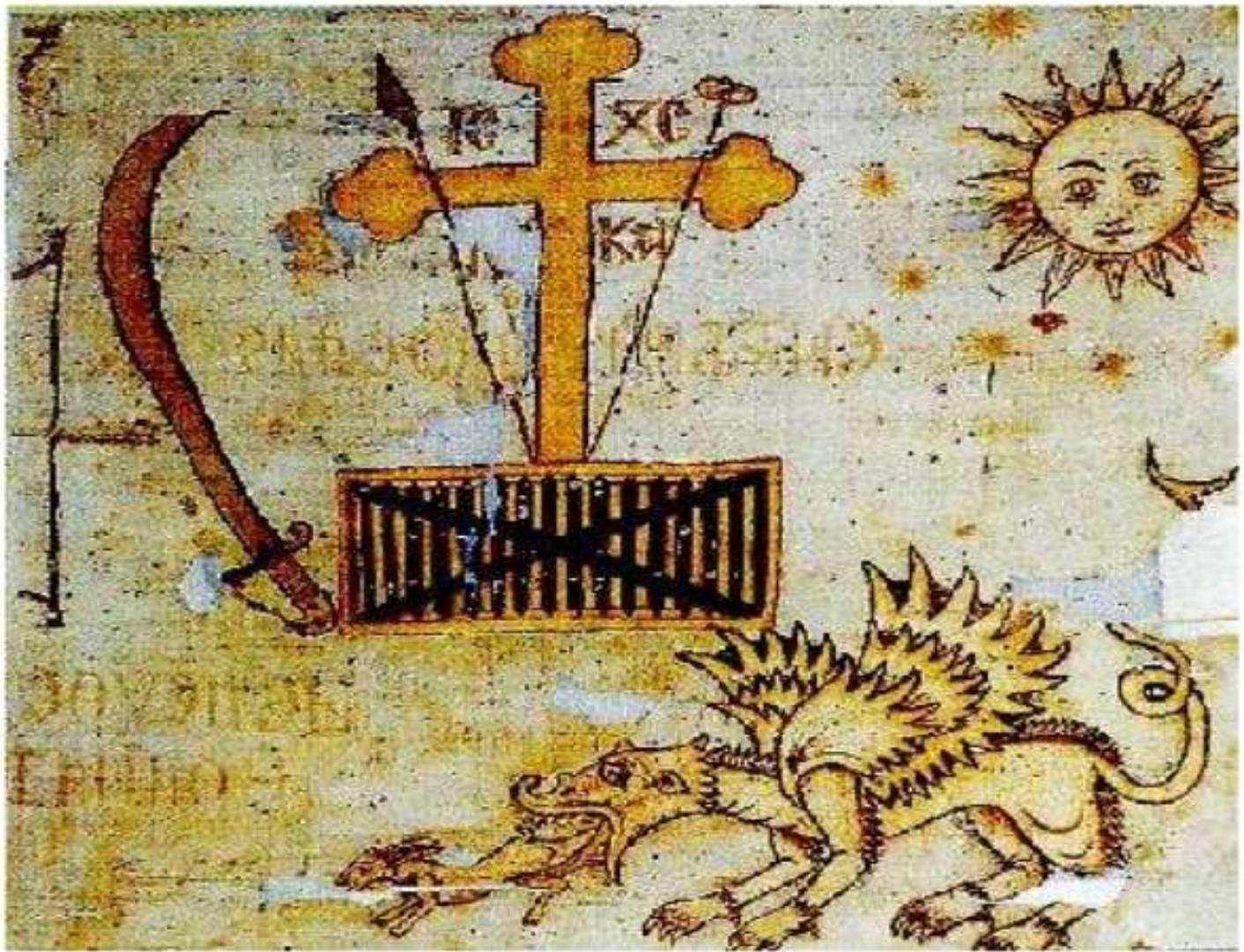
3. Ποιες καταστάσεις δυσχεραίνουν την ανάπτυξη της Φιλικής Εταιρείας;

Επικράτηση Ιερής Συμμαχίας – καταδίωξη κάθε φιλελεύθερου κινήματος.

Διασπορά του Ελληνισμού σε τεράστιο χώρο.

Ανάγκη να τηρηθεί **πλήρης μυστικότητα**.

Τα διαφορετικά συμφέροντα των διαφορετικών κοινωνικών ομάδων.

4. Ποιες καταστάσεις ευνοούν την ανάπτυξη της Φιλικής:

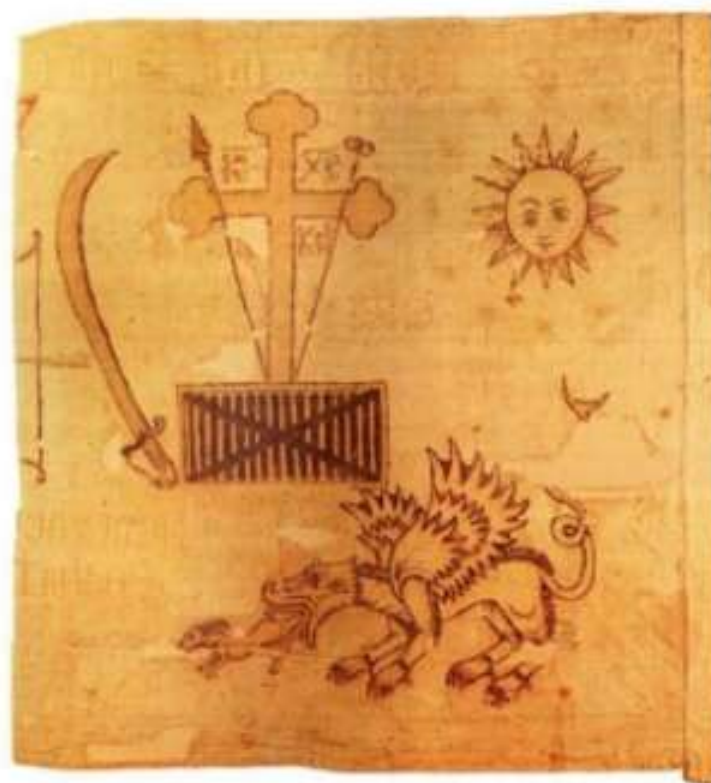
Η παραλυσία της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας.

Η διάδοση των ιδεών της Γαλλικής Επανάστασης.

Η πίστη ότι είχαν ωριμάσει οι συνθήκες για την ανεξαρτησία της Ελλάδας.

- Οι **άγνωστοι** ως τότε **έμποροι**, είχαν κινηθεί από την πίστη πως οι Έλληνες μπορούσαν να απελευθερωθούν μόνοι τους χωρίς τη βοήθεια των ξένων.

Ποιο κείμενο του Νεοελληνικού Διαφωτισμού υποστηρίζει την ίδια θέση;

Ιδρυτές όχι ως
αρχηγοί, αλλά
εκτελεστικά όργανα
«Ανώτατης
αρχής».

«Αρχή»
ανύπαρκτη,
ωστόσο η χρήση
του όρου
αποτελεσματική

5. Τι γνωρίζετε για την «Ανώτατη Αρχή»;

οι Έλληνες
φαντάζονταν ότι
στην ηγεσία της
Εταιρείας υπήρχε
ισχυρή
προσωπικότητα,
ικανή να διευθύνει
τον Αγώνα.

6. Σε ποια πόλη μεταφέρθηκε η έδρα της Φιλικής:

- Η έδρα της Φιλικής Εταιρείας μεταφέρθηκε το **1818** από την Οδησό στην **Κωνσταντινούπολη**.

1814	1818-1821	1821
ίδρυση της Φιλικής Εταιρείας	εξάπλωση της δράσης της Φιλικής Εταιρείας	έναρξη του Αγώνα της Ανεξαρτησίας

7. Σε ποιους προτάθηκε η ηγεσία της Φιλικής Εταιρείας:

Το 1818 προτάθηκε η αρχηγία στον **Ιωάννη Καποδίστρια**.

Ο Καποδίστριας, όταν ο Ξάνθος τον επισκέφθηκε στην **Πετρούπολη** τον **Ιανουάριο** του **1820**, **δε δέχτηκε** να αναλάβει την ηγεσία της επανάστασης, επειδή, όπως είπε, ήταν **υπουργός του τσάρου**.

Αποδείχθηκε, πράγματι, ότι από τη θέση του αυτή (**υπουργός εξωτερικών της Ρωσίας**) **πρόσφερε μεγάλες υπηρεσίες** στον επαναστατημένο ελληνισμό.

▲ Ναυτική σημαία της Επανάστασης με σύμβολα της Φιλικής Εταιρείας

8. Ποιος, τελικά, ανέλαβε αρχηγός της Φιλικής Εταιρείας:

Μετά την άρνηση του Καποδίστρια, προτάθηκε η ηγεσία στον αξιωματικό του Ρωσικού στρατού, **Αλέξανδρο Υψηλάντη**.

Τον Απρίλιο του 1820 ως «**Γενικός Επίτροπος της Αρχής**» ανέλαβε την ευθύνη της οργάνωσης και της προετοιμασίας του Αγώνα.

9. Τι προβλέπει το «Σχέδιον Γενικόν»;

Φθινόπωρο 1820
συντάσσεται το «**Σχέδιον
Γενικόν**» που προβλέπει:

Την ταυτόχρονη έναρξη
του Αγώνα στις
παραδουνάβιες ηγεμονίες
και στην κυρίως Ελλάδα.

Β' ΜΕΡΟΣ:

Η επανάσταση στις Παραδουνάβιες ηγεμονίες

Λόγοι επιλογής των ηγεμονιών

- Δεν υπήρχε σε αυτές τουρκικός στρατός.
- Υπήρχε κοντά σε αυτές ρωσικός στρατός, που οι Φιλικοί ήλπιζαν ότι θα τους συνδράμει.
- Υπολόγιζαν στη βοήθεια των ντόπιων και μάλιστα του ηγέτη τους **Θεόδωρου Βλαδιμηρέσκου**.

◀ Παρατηρήστε τον πίνακα και περιγράψτε τον.

Ποια μορφή κυριαρχεί στο κέντρο του;

Τι ξεχωριστό έχει;

Τι στολή φοράει;

Ποιο σύμβολο υπάρχει στη σημαία του;

Τι σημαίνει;

Ποιος τον υποδέχεται;

1. Πότε ξεκινά η εξέγερση στις παραδουνάβιες ηγεμονίες:

- Στις **22 Φεβρουαρίου 1821** ο

Αλέξανδρος
Υψηλάντης

- Πέρασε τον ποταμό **Προύθο** με στολή Ρώσου στρατηγού.

2. Ποιες υπήρξαν οι πρώτες ενέργειες του Υψηλάντη;

- ★ Στο **Ιάσιο** ύψωσε την επαναστατική σημαία.
- ★ Στο **Ιάσιο** επίσης συναντήθηκε με τον ηγεμόνα της Μολδαβίας **Μιχαήλ Σούτσο**, μνημένο στη Φιλική.

3. Τι γνωρίζετε για την επαναστατική προκήρυξη της 24; Φεβρουαρίου 1821

□ «Μάχου υπέρ πίστεως και πατρίδος».

γινόταν μνεία των αγώνων των ευρωπαϊκών λαών για ελευθερία.

Παρεχόταν με σαφή υπαινιγμό η διαβεβαίωση ότι η **Ρωσία** θα **βοηθούσε** τον **Αγώνα**.

υπήρχε αναφορά στη δημοκρατική οργάνωση της πολιτείας, που θα ιδρυόταν μετά την επιτυχία της Επανάστασης.

4. Ποιοι συγκροτούν τον επαναστατικό στρατό; Τι γνωρίζετε για τον Ιερό Λόχο;

24 Φλεβάρη ο Υψηλάντης παραιτείται από το ρωσικό στρατό.

Εθελοντές και η φρουρά του Σούτσου συγκροτούν το πρώτο στρατιωτικό σώμα του Υψηλάντη από 2.000 άνδρες.

Στις 10 Μάρτη προχωράει ως την πόλη **Φωξάνη**. Εκεί σχηματίζεται ο **Ιερός Λόχος από εθελοντές σπουδαστές των ελληνικών παροικιών των ηγεμονιών και του ελληνικού σχολείου της Οδησού.**

5. Ποια απρόβλεπτα γεγονότα θέτουν εμπόδια στο κίνημα του Υψηλάντη;(1ο)

διέγραψε τον Υψηλάντη από τους καταλόγους του ρωσικού στρατού

και αποδοκίμασε το κίνημά του, για να διαλύσει κάθε υπόνοια των συμμάχων του ότι το υπέθαλψε.

- ❑ Ο τσάρος **Αλέξανδρος Α'** που βρισκόταν στο **Λάυμπαχ**, σε **συνέδριο** της **Ιερής Συμμαχίας**, μόλις έφθασε η είδηση για την επανάσταση στη Μολδοβλαχία:

6. Τι οδήγησε στον αφορισμό του Υψηλάντη;(2ο)

Συγχρόνως έφθασε στο
Βουκουρέστι ο

αφορισμός του
Υψηλάντη και του Σούτσου(23
Μαρτίου 1821) από το

Γρηγόριο Ε΄ που
υποχρεώθηκε να τον εκδώσει,
όταν ο σουλτάνος απείλησε ότι,
σε περίπτωση άρνησης του
Πατριάρχη, ο τουρκικός όχλος
και ο στρατός θα εξόντωναν τον
ελληνικό πληθυσμό της
Κωνσταντινούπολης και άλλων
πόλεων.

7. Πως αντέδρασε στο κίνημα του Υψηλάντη η Οθωμανική Αυτοκρατορία;(3ο)

Στις **30 Απριλίου** με τη **συγκατάθεση** της **Ρωσίας**, πραγματοποιήθηκε **είσοδος** των **σουλτανικών στρατευμάτων (30.000 ανδρών)** στο έδαφος των **ηγεμονιών**.

8. Ποια ήταν η στάση των ντόπιων κατοίκων της Μολδοβλαχίας απέναντι στο κίνημα του Υψηλάντη;(4ο)

"Ο Βάρος διάδοχος Θεόδωρος Βλαδιμυρέσκου." Αρχόντης πρώτος της επαρχίας της Βλαχίας με διαίτημα και βασιλιά της Φιλίας Έταρσίας (Αθήνα, Γενεύσιος Βιβλιοθήκη).

Στις δυσμενείς αυτές συνθήκες για τον Αγώνα θα προστεθεί η σύγκρουση του Υψηλάντη με τον ηγέτη των αγροτών της Βλαχίας **Βλαδιμηρέσκου**, που σε κρίσιμη φάση των επιχειρήσεων είχε διαχωρίσει τη θέση του από τους Έλληνες.

◀ Πηγή: Ιστορία του Ελληνικού Έθνους, τ. ΙΒ, Εκδοτική Αθηνών, σ.35.α

9. Ποια υπήρξε η κατάληψη του κινήματος του Υψηλάντη στη Μολδοβλαχία;

- Στις 7 Ιουνίου 1821 η μάχη στο

Δραγατσάνι σήμεινε το τέλος της επανάστασης στη Μολδοβλαχία.

- Από τους 373 Ιερολοχίτες περισσότεροι από 200 σκοτώθηκαν - ανάλογες υπήρξαν και οι απώλειες του υπόλοιπου στρατεύματος.

- Η αντίσταση στο **Σκουλένι** (Αθ. Καρπενησιώτης), στη **μονή Σέκου** (Γιωργάκης Ολύμπιος, Ιωάννης Φαρμάκης) εξουδετερώθηκε ως το τέλος του Σεπτεμβρίου του 1821.

▲ Λιθογραφία με τη μάχη στο Δραγατσάνι. Ο Αλέξανδρος Υψηλάντης στην πόλη Φωξάνη (σήμερα στη Ρουμανία) δημιούργησε τον Ιερό Λόχο, ένα στρατό από φιλελεύθερους νέους, κυρίως σπουδαστές. Οι περισσότεροι από αυτούς σκοτώθηκαν στη μάχη στο Δραγατσάνι.

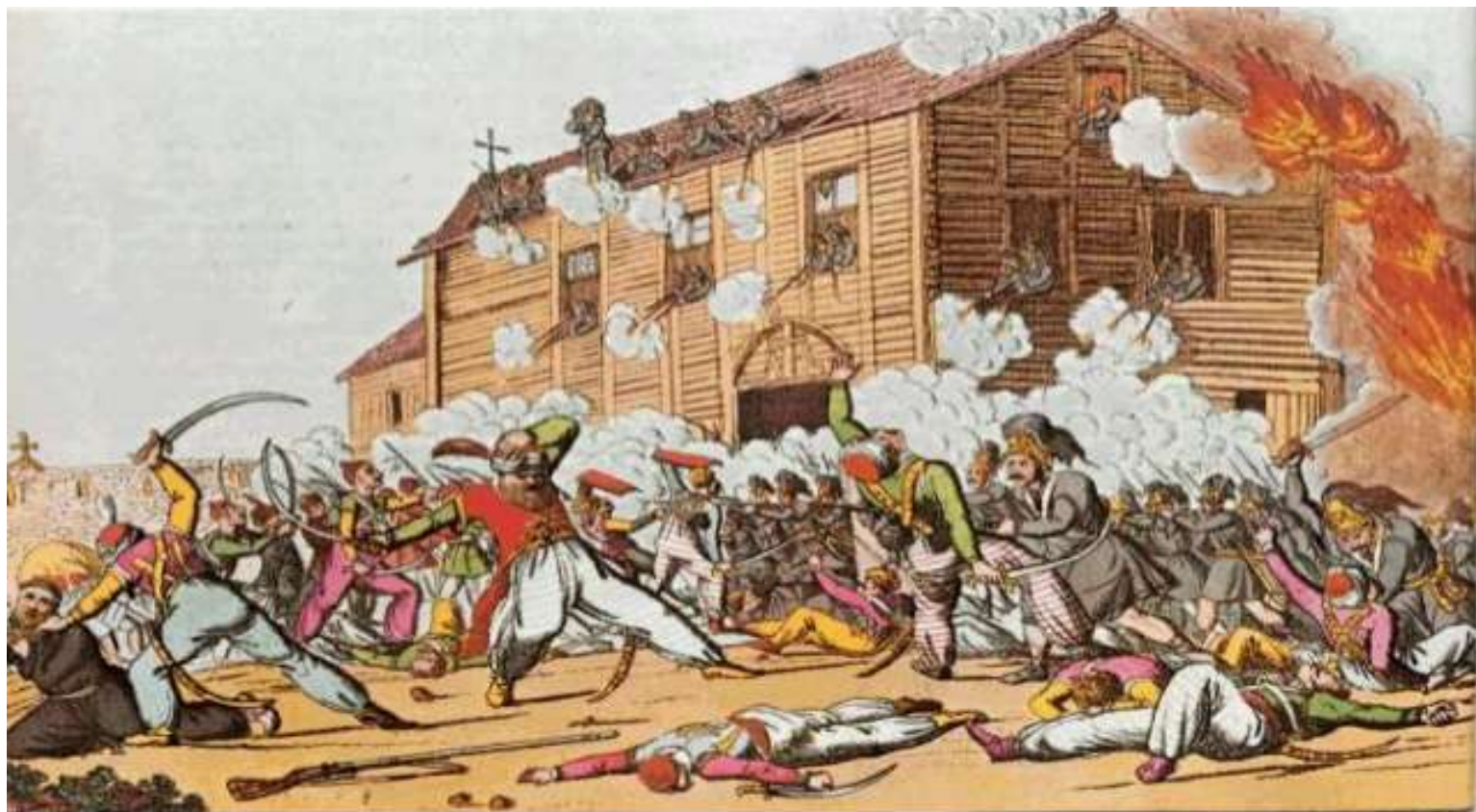
▲ Γεωργάκης Ολύμπιος. Ολοκαύτωμα Μονής Σέκου

▲ Οι Έλληνες επαναστάτες αντιμετωπίζουν τους Τούρκους στον Προύθο. Στη σκηνή αυτή διακρίνεται ένας νέος Έλληνας, ο οποίος έχει πηδήξει πάνω στο άλογο Τούρκου σπέα και του επιτίθεται με ένα ξιφίδιο (Αθήναι, Μουσείο Μπενάκη). Πηγή: Ιστορία του Ελληνικού Έθνους, τ. ΙΒ, Εκδοτική Αθηνών, σ.61.

▲ Σκηνή από τη μεγάλη μάχη του **Σκουλενίου**, όπου λίγες εκατοντάδες Ελλήνων επαναστατών πολέμησαν εναντίον 8.000 Τούρκων, από τους οποίους οι 4.000 ήταν ιππείς. Διακρίνεται ο Ζακυνθινός Σπυρίδων Δαγγλιόστρος, ο οποίος ενώ έχει τραυματισθή στο στήθος δεν σταματάει να μάχεται. Το αίμα τρέχει από την πληγή και εκείνος γράφει στη μάνα του: «Σου αναγγέλλω ότι τον υιόν σου απωλέσας, όστις υπέρ πατρίδος αποθήσκει» (Αθήναι, Μουσείο Μπενάκη). Πηγή: Ιστορία του Ελληνικού Έθνους, τ. 1Β, Εκδοτική Αθηνών, σ.62.

▲ Γερμανική λαϊκή γκραβούρα με σκηνές από τη μάχη στη μονή Σλατίνας. Συνοδεύεται από την επιγραφή: «Διήμερη ηρωική μάχη 97 Ελλήνων εναντίον 1.500 Τούρκων στη μονή Σλατίνας, την 25^η-26^η Ιουλίου 1821» με το νέο ημερολόγιο. Κατά τον Φιλήμονα η μάχη διήρκεσε τρεις ημέρες και οι Τούρκοι ήταν πολύ λιγότεροι (Αθήναι, Γεννάδειος Βιβλιοθήκη). Πηγή: Ιστορία του Ελληνικού Έθνους, τ. ΙΒ, Εκδοτική Αθηνών, σ.65.

A map of the Balkans region showing the borders of Austria, Moldavia, Wallachia, and the Ottoman Empire. The Black Sea is labeled 'ΡΗ ΘΑΛΑΣΣΑ'. Key cities marked include Iasi, Giurgiu, Bucharest, Dragatsani, and Filiasi. Red arrows indicate the movement of the revolt from Iasi through Giurgiu and Bucharest towards the coast. Green arrows show a route from Dragatsani towards Bucharest.

10. Ποια ήταν η κατάληξη του Γενικού Επιτρόπου της Αρχής
Αλέξανδρου Υψηλάντη:

- ★ Μετά την καταστολή της εξέγερσης στις ηγεμονίες ο **Υψηλάντης** έφυγε προς την **Αυστρία**, για να συνεχίσει τον Αγώνα στην κυρίως Ελλάδα.
- ★ **Συνελήφθη** από την **αυστριακή αστυνομία** και φυλακίστηκε στο φρούριο Μούνκατς της Ουγγαρίας.
- ★ Το 1823 μεταφέρθηκε σε άλλη φυλακή.
- ★ Το 1827 **ελευθερώθηκε** και **πέθανε** στη **Βιέννη** τον επόμενο χρόνο.

► Να θυμάστε: Η επανάσταση ξεκινάει με τον **Αλέξανδρο Υψηλάντη** στις 24 Φεβρουαρίου 1821 και τελειώνει με το **Δημήτρη Υψηλάντη** το 1829 στην τελευταία μάχη της Επανάστασης, τη μάχη της Πέτρας.

